

Leefbaarheid als samenlevingsopgave

Wederkerigheid in een vitaal platteland

Kenniscafé KKNN 15 februari 2024

Roel During

Inhoud

- Motie Eppink
- Onderzoek
- Fluïde concept uit de leefwereld
- Initiatieven van plattelanders
- Verbondenheid en wederkerigheid
- Verlies van voorzieningen
- Effect op sociale basis
- Observaties en aanbevelingen
- Dilemma

Motie Eppink

MOTIE VAN HET LID EPPINK

Voorgesteld 2 december 2021

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat publieke basisvoorzieningen zoals postdiensten, politiebureaus, scholen, medische diensten en ouderenzorginstellingen zich steeds meer verplaatsen van het platteland naar steden;

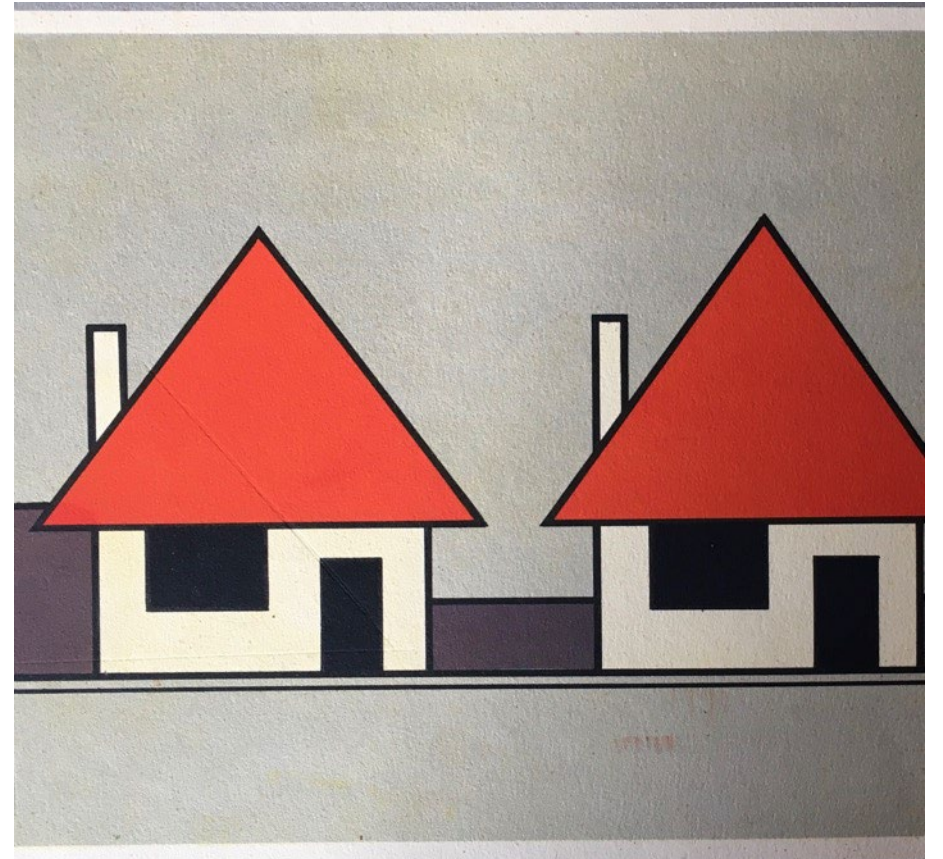
verzoekt de regering onderzoek te doen naar hoe het platteland leefbaar te houden door middel van het waarborgen van publieke basisvoorzieningen,

en gaat over tot de orde van de dag.

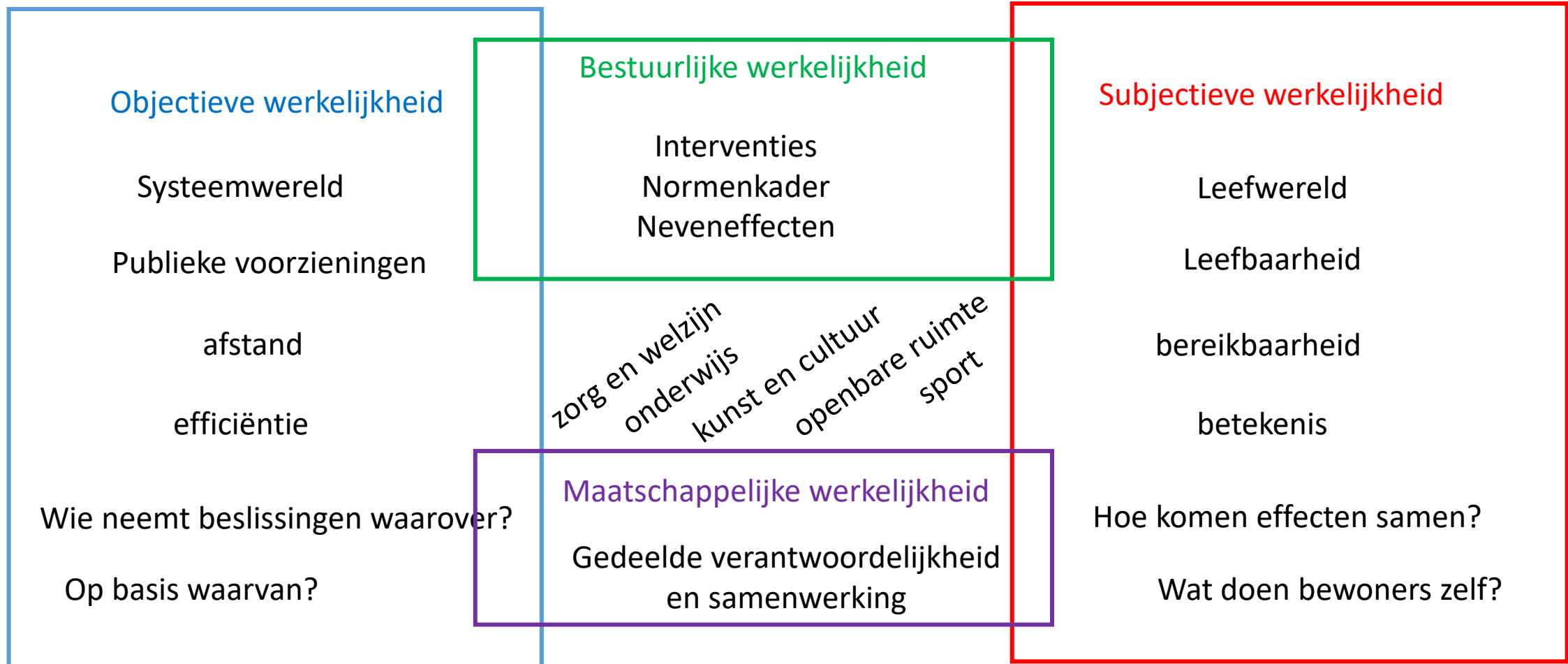
Eppink

Onderzoek naar aanleiding van Motie Eppink

- Wat weten we over leefbaarheid?
- Welke rol spelen basisvoorzieningen voor leefbaarheid?
- Welke betekenis hebben basisvoorzieningen en wie zetten zich daar voor in?

Analytisch raamwerk

Informatiebronnen

- Beleidsdocumenten en beleidsondersteunend onderzoek
- Resultaten van monitoring
- Verslagen van NGO's
- Krantenberichten/verslagen onderzoeksjournalistiek
- Wetenschappelijk onderzoek
- Essays en speeches van bestuurders
- (Politieke partij-programma's)

Aanpak

Vraag 1. Wat is er bekend over het leefbaarheid en het leefbaar houden/maken van platteland/de landelijke regio's?

- Monitoring en enquêtes
- Kennisinstructuur
- Inzichten uit wetenschappelijk onderzoek
- Inzichten uit de media
- Inzichten uit beleid en beleidsevaluaties
- Perspectieven op leefbaarheid

Wat wordt gemeten?
Welke overheid doet wat?
Welke instrumenten worden ingezet?
Hoe hangt perspectief samen met kennis

Aanpak

Vraag 2. Welke rol spelen publieke basisvoorzieningen voor leefbaarheid op het platteland?

- Onderwijs
- Zorg en welzijn
- Kunst en cultuur
- Openbaar vervoer
- Sport
- Openbare ruimte en veiligheid

Logica van sluiten of verplaatsen
Wie besluit?
Platteland anders dan stad?
Samenhang andere voorzieningen
Reactie bewoners

Aanpak

Vraag 3. Synthese: welke betekenis hebben publieke basisvoorzieningen voor het behoud van leefbaarheid en wie zet zich daarvoor in?

- De stroom van bewonersinitiatieven
- Belang van nabijheid
- Praktijk van samenwerking met overheden
- Reflectie op wat dit vraagt van burgers en overheden

Wat weten we ervan?
Hoe belangrijk is nabijheid?
Welke rol speelt sociaal kapitaal?
Welke voorwaarden spelen

Fluide concept uit de leefwereld

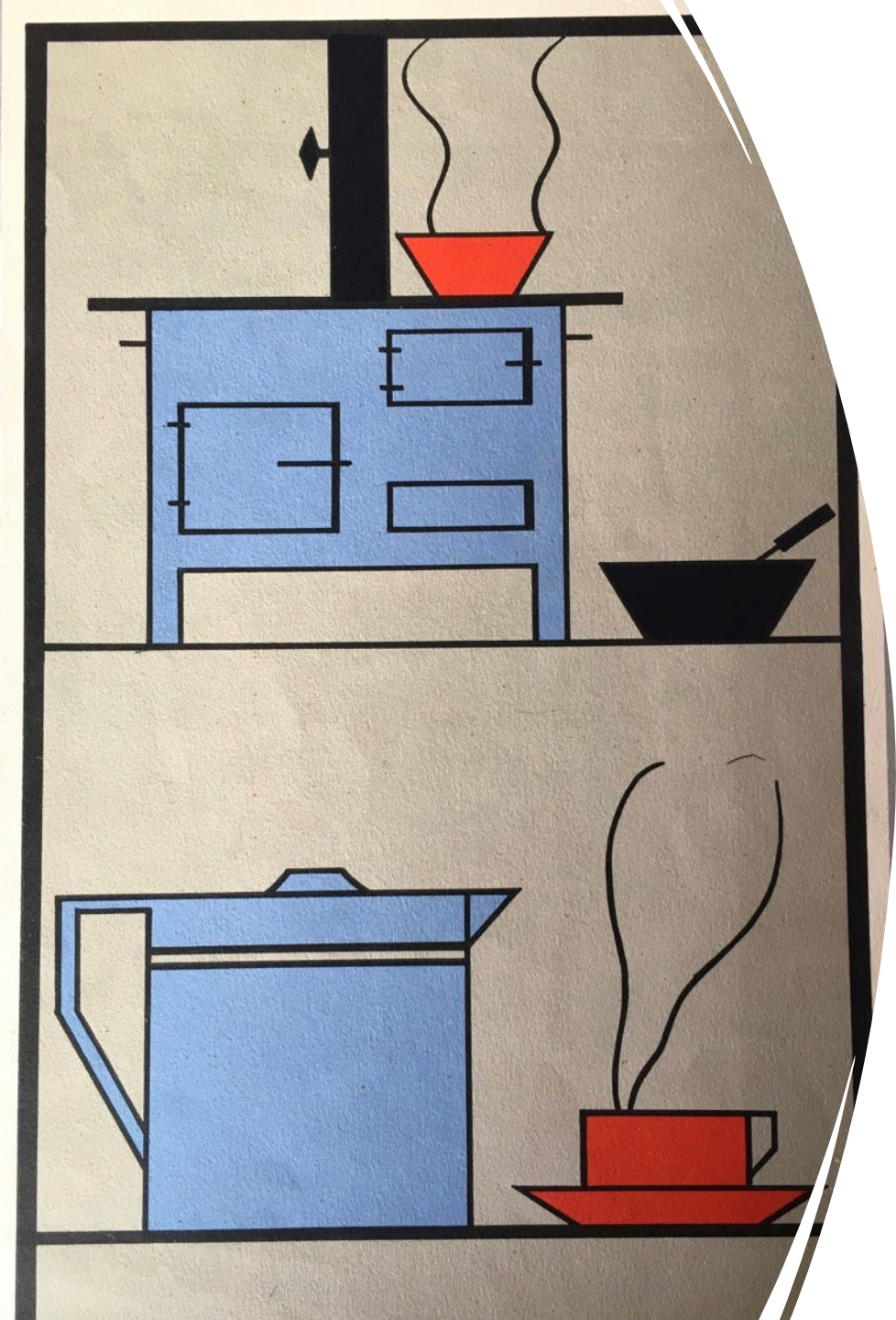
- Wat leefbaarheid is, hangt af van de context
 - Objectivering doet tekort
 - Door emoties geladen
- Verschil tussen bereikbaar (gevoel) en afstand (gegeven)
- Sociale duurzaamheid
 - Zorgen voor de ouderen
 - Wie zorgt er straks voor mij?

Initiatieven van plattelanders

- Het begint klein en eindigt groot
- Samen gezond oud worden
- Samen dorpshuis bouwen
- Kinderen in één busje naar verplaatste school
- Het begint smal en eindigt breed

Gezelligheid en trots als motor van vitaliteit

- Eigenaarschap over de omgeving staat of valt met trots en gezelligheid
- Als er niks meer is, dan verdwijnt de trots en haakt men af

Verbondenheid en wederkerigheid

- Het leven wordt geleefd met routines en tradities
- Voorzieningen vormen samen een infrastructuur
- Je wordt ouder met een dorpsdokter
- Binding van de jeugd begint al vroeg: er mogen zijn
- Wederkerige relatie met overheid werkt

Wie besluit over voorzieningen en op basis waarvan?

- Besluiten worden veelal genomen buiten de politieke arena,
- op basis van rendement in €,
- zonder weet van keteneffecten,
- is nu zelfversterkend proces.

Effect op naoberschap, vrijwilligers en mantelzorgers

- Meer op elkaar aangewezen, maar minder tijd voor elkaar
- Het '*managen*' van vrijwilligers
- Hier ontstaat tweedeling: dorpen met en zonder sociaal kapitaal

Observaties

We meten van alles,
maar begrijpen
weinig van de
emoties

Daardoor veel
perspectieven op de
werkelijkheid

Beeld leefbaarheid
lijkt te positief....

Besluitvorming over
voorzieningen
fragmentarisch en
gedepolitiseerd

Dit voedt het
zelfversterkend
karakter van
leefbaarheidsverlies

Betrokkenheid en
activering bewoners
vermindert onvrede
en brengt creativiteit

Overheden richten
zich op initiatiefrijke
regio's, waardoor
andere verzwakken

Er lijkt een drempel
waaronder
initiatieven niet van
de grond komen

Aanbevelingen politiek/ beleid

- Basisniveau van leefbaarheid
- Dialoog naast monitoring
- Investeer in collectieve kracht van dorpsgemeenschappen
- Contrasten tussen actieve en niet actieve dorpen
- Actieve plattelandscultuur
- Ga uit van informele organisatievormen: zoveel mogelijk onder één dak
- Zelforganisatie als sociaal grondrecht
- Laat inwoners meer meesturen in beleid

Professioneel op afstand of vertrouwd dichtbij

- Bromsnor of die ene politieauto in een hele regio
- Formele zorg invoegen in het informele?
 - Redeneren vanuit maatschappelijk rendement

